

Теоретичний модуль I

Основи педагогічної діагностики

Лекція 1

Тема лекції:

“Сутність і функції педагогічної
діагностики вчителя початкових
класів”

План

- 1. Педагогічна діагностика як наука, її виникнення та становлення**
- 2. Сутність і зміст педагогічної діагностики**
- 3. Об'єкт і предмет педагогічної діагностики**
- 4. Завдання і функції педагогічної діагностики**
- 5. Типи педагогічної діагностики та вимоги до її проведення**

Рекомендована література

Основна

- *Ингенкамп К.* Педагогическая диагностика: Пер. с нем. – М.: Педагогика, 1991. – С. 8-12.
- *Пригор'єв А.Й., Завіна В.І.* Психолого-педагогічна діагностика. – К. : Преса Україна, 2005. – 448 с.
- *Підласий І.П.* Діагностика та експертиза педагогічних проектів: навч. пос. – К. : Україна, 1998. – 343 с.
- *Мартиненко С.М.* Специфіка діагностичної діяльності вчителя початкової школи / С.М. Мартиненко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: зб. наук. пр./ редкол.: І.Д. Бех, З.Ф. Сіверс, Е.В. Белкіна та ін. – К.: КПКМУ ім. Б.Д. Грінченка, 2006. – №5. – С. 92-98.
- *Мартиненко С.М.* Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: монографія / С.М. Мартиненко. – К.: КПКМУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. – С. 50-77.
- *Мартиненко С.М.* Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи: навч.-мет. пос. / С.М. Мартиненко. – К.: КПКМУ ім. Б.Д. Грінченка, 2010. – С. 9-35.
- *Савченко О.Я.* Виховний потенціал початкової освіти / О.Я. Савченко. – К.: СПД "Цудзинович Т.І.", 2007. – 204 с.

Рекомендована література

Додаткова

- Булах І.Є. Поняття та категорії педагогічної діагностики / І.Є. Булах // Програма Європейської Комісії TEMPUS/TACIS. – К., 2005. – С. 15-21.
- Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г.М. Коджаспиров, А.Ю. Коджаспиров. – М.: Изд. центр "Академия", 2001. – 176 с.
- Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский; под ред. А.А. Красновского. – М.: Учпедгиз, 1955. – 651 с.
- Словник іншомовних слів / за ред. І.В. Льохіна, Ф.М. Петрова. – К.: Держ. вид-во політ. л-ри УРСР, 1951. – 764 с.
- Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.
- Маслов С.И. Эмоционально-ценностное образование младших школьников: монография / С.И. Маслов. – Тула: Изд-во ТГТУ, 1999. – 130 с.
- Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал: психологические проблемы / Л.М. Митина. – М.: Просвещение, 1994. – 216 с.
- Психология: словарь / под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
- Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 1999. – 720 с.

Якщо педагогіка
хоче виховувати
людину в усіх
відношеннях, то
вона й має знати
її у всіх
відношеннях...

К. Д. Ушинський

Ключові поняття:

- Діагностика
- Діагностування
- Педагогічна діагностика
- Діагностична діяльність учителя
- Педагогічний діагноз
- Діагностичний супровід

- **Діагностика** – це спеціальна практична діяльність, що здійснюється вчителем у навчально-виховному процесі
- **Діагностика** – це вид педагогічної діяльності, спрямований на вивчення та розпізнання стану об'єктів (суб'єктів) навчально-виховного процесу з метою взаємодії вчителя й учня та ефективного управління цим процесом
- **Діагностування** – це отримання інформації про стан і розвиток контрольованого об'єкта, його відхилення від норми

- **Педагогічна діагностика** – діяльність, спрямована на вивчення і розпізнання стану об'єктів навчання і виховання з метою управління ними
- У процесі педагогічної діагностики аналізується навчальний процес, визначаються результати навчання і виховання, характерні для окремих учнів (індивідів)
- **Педагогічна діагностика** – частина дослідницької діяльності вчителя, спрямована на розпізнання стану компонентів педагогічного процесу

“Педагогічна діагностика ставить за мету, по-перше, оптимізувати процес індивідуального навчання, по-друге, в інтересах суспільства забезпечити правильне визначення результатів навчання, і, по-третє, керуючись виробленими критеріями, звести до мінімуму помилки під час переводу учнів із однієї групи в іншу.”

I. Інгенкамп

- **Діагностична діяльність учителя** – це самостійний вид педагогічної діяльності, спрямований на вивчення, дослідження, аналіз індивідуальних особливостей учнів, їх навчання і виховання; комплексна оцінка з метою встановлення педагогічного діагнозу, подолання недоліків і визначення подальших шляхів формування особистості

Педагогічний діагноз – визначення характеру та об'єму здібностей учнів, ускладнень, які виникають у процесі навчання, виховання і відхилень у поведінці.

Встановлюється на основі даних про засвоєння учнями шкільних програм, спостережень за результатами навчання, діяльністю.

Сутність педагогічної діагностики і

головна мета полягають у визначенні змін, що відбуваються у розвитку особистості або дитячого колективу внаслідок застосування окремих методів, прийомів або цілісної системи навчання, виховання і розвитку

Об'єктом педагогічної діагностики є індивідуальні особливості учня (вчителя), особистість дитини, її сім'я, колектив класу, школи, а також сам процес навчання і виховання та їх результативність

Сутність педагогічної діагностики

Мета педагогічної діагностики

Завдання педагогічної діагностики

Функції педагогічної діагностики

Вимоги до педагогічної діагностики

Загальні методи вивчення особистості та
дитячої спільності

Вивчення
особистості

Вивчення
колективу

Вивчення
сім'ї

Вивчення навчально-виховної системи

Завдання педагогічної діагностики

- вивчення особистості учня, рівня його потенціального розвитку, окремих моральних якостей, потреб, інтересів і нахилів
- визначення рівня розвитку дитячого колективу, характеру і структури взаємин між дітьми
- вивчення ставлення учнів до організації життя класу, школи, форм, методів, прийомів і технологій навчально-виховної роботи

- вивчення взаємин між педагогами та учнями, їх ставлення до окремих педагогічних дій
- вивчення наслідків впливу учителів на учнів певних форм, методів, прийомів навчання, виховання і розвитку
- вивчення результативності всієї педагогічної системи виховання в класі, школі
- вивчення статусу та самопочуття особистості в колективі
- вивчення умов життя дитини в сім'ї та характеру взаємин з батьками, особливостей сімейного виховання

Функція – це зовнішнє виявлення якогось об'єкта в певній системі стосунків;

– це призначення, роль, обов'язок, коло діяльності;

– здатність підсистеми, що має певну структуру, здійснювати цілеспрямовану діяльність у межах цілісної системи.

Основні функції:

- *Інформаційна* (збір інформації про учня, його сім'ю, клас загалом)
- *Оцінювальна* (оцінювання навчальних досягнень, вихованості учня)
- *Прогностична* (прогнозування подальшого розвитку учня у процесі навчально-пізнавальної діяльності, учнівського колективу)

Функції педагогічної діагностики

- забезпечують визначення вихідних рівнів морального розвитку особистості, колективу, сім'ї та аналіз змін, які відбуваються у процесі виховання
- сприяють більш ефективному здійсненню індивідуально-визначеного підходу до окремих учнів на основі діагнозу їх особливостей
- зумовлюють можливість диференційованого підходу до окремих груп і категорій учнів відповідно до їх спільних рис, інтересів, потреб
- допомагають виявити позитивні та негативні впливи сім'ї та навколишнього середовища на учнів і відповідно до цього коректувати навчально-виховну діяльність

—на основі аналізу результативності навчання, виховання і розвитку учнів дають можливість визначити виховний потенціал педагогічного колективу, окремих учителів

—сприяють виробленню єдиних педагогічних позицій, вимог у процесі навчання і виховання особистості та колективу

—відіграють роль своєрідного каталізатора навчально-виховного процесу, тому що допомагають педагогам краще бачити свої помилки і успіхи у навчанні та вихованні учнів

Існує три типи діагностики:

– *початкова*

– *коректувальна (поточна)*

– *узагальнювальна (підсумкова)*

Початкова діагностика пов'язана з планування навчально-виховного процесу.

Існують основні варіанти початкової діагностики, за якої:

- колектив створений вперше, а класний керівник (класовод), учителі-предметники, незнайомі з учнями
- колектив не новий, але вчитель, класний керівник, класовод вперше починає роботу з класом
- учителі, класний керівник, класовод і колектив класу вже попередньо знайомі

За першим варіантом початкова діагностика використовується для всебічного вивчення учнів

Другий варіант: учитель вивчає не тільки учнів, а й сам колектив як складну динамічну систему

Третій варіант надає можливості вчителям, класному керівникові, класоводу провести вибіркову діагностику колективу й особистості. Вона є доповненням до інформації, яка була отримана раніше

Поточна (коректувальна) діагностика

проводиться у процесі організації діяльності учнівських колективів, орієнтує педагога на зміни, які відбуваються в учнях і в учнівських колективах. Одночасно оцінюється правильність раніше прийнятих рішень. Поточна діагностика виконує роль експрес-інформації і цим самим допомагає прийняти рішення щодо удосконалення навчально-виховної роботи

Підсумкова діагностика дає

МОЖЛИВІСТЬ ОЦІНИТИ ДІЯЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНО-
ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ, ВИЗНАЧИТИ ПЕРСПЕКТИВИ
її подальшого розвитку

Вимоги до успішного діагностування

- діагностика повинна виявляти не лише існуючий актуальний рівень розвитку особистості, колективу, а й давати інформацію про перспективи розвитку, які можуть бути досягнуті
- вивчення індивідуальних особливостей дитини має здійснюватись з урахуванням вікових особливостей, зокрема, експериментальні завдання мають ставити вимоги в доступній формі для учнів кожної вікової групи
- важливо дотримуватися оптимістичного погляду на об'єкт діагностування

“Досягнути успіхів у боротьбі з поганими та слабкими сторонами людини можливо вірніш за все, знайомивши її сильні сторони – ті сили у ній, які при належному їх спрямуванні можуть бути оберненні на добру мету, на них потрібно спиратися у боротьбі з недоліками людини, потрібно шукати собі союзника в ній самій”

С. Л. Рубінштейн

- *Діагностичний супровід у професійній діяльності* – це використання вчителем початкової школи доцільних форм, методів і прийомів педагогічної діагностики у педагогічній діяльності, щоденній роботі з учнями

Контрольні завдання і навчальні ситуації

1. Розкрийте сутність і зміст поняття "педагогічна діагностика"
2. У чому полягає відмінність психологічної та педагогічної діагностики?
3. Визначте об'єкт і предмет педагогічної діагностики
4. Які завдання розв'язують психологічна і педагогічна діагностики?
5. Що є методологічною основою педагогічної діагностики?

5. Які діагностичні методи і засоби ви знаєте?
Охарактеризуйте їх.

6. У чому полягає сутність і зміст поняття "діагностичне дослідження"?

7. Визначте основні функції діагностичної діяльності вчителя початкової школи та дайте їм характеристику

8. Ознайомтеся з професійними функціями, які виконує вчитель початкової школи. Спробуйте визначити в його діяльності діагностичну функцію та охарактеризуйте її

Теми рефератів

- Розвиток педагогічної діагностики за рубежом
- Педагогічна діагностика у вітчизняній науці
- Внесок українських психологів і педагогів у розвиток педагогічної діагностики (Г.С. Костюк, О.О. Раєвський, С.А. Ананьїв, К.Ф. Лебединцев, Я.Ф. Чепіга, О. С. Залужний)
- Характеристика сучасних педагогічних експертних систем
- Основні напрями досліджень сучасної педагогічної діагностики

Дякую за увагу!

